

Mal for sensorveiledning

Emnekode	TDT4160
Emnenavn	Datamaskiner
Emneansvarlig	Magnus Jahre
Eksamensdato	11. desember 2025
Emnets læringsutbyttebeskrivelser angitt i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. (Henvisning med lenke til studieplan på NTNUs nettsider er tilstrekkelig)	Se: https://www.ntnu.no/studier/emner/TDT4160 Det er også utarbeidet en mer detaljert læringsutbyttebeskrivelse som er gjort tilgjengelig for studentene på emnets nettside og for sensurkommisjonen.
Pensum	Patterson and Hennessy, Computer Organization and Design — RISC-V Edition: The Hardware Software Interface (2nd Edition) , Morgan Kaufmann Publishers, 2020, Paperback ISBN: 978-0-12-820331-6, eBook ISBN: 9780128245583 Følgende kapitler i Patterson and Hennessy er pensum: <ul style="list-style-type: none">• Kapittel 1.1 til 1.13• Kapittel 2.1 til 2.12, 2.14, 2.22 og 2.23• Kapittel 3.1 til 3.6, 3.9 og 3.10• Kapittel 4.1 til 4.11, 4.15 og 4.16• Kapittel 5.1 til 5.4, 5.6, 5.7, 5.10, 5.16 og 5.17• Kapittel 6.1 til 6.8, 6.11, 6.14 og 6.15• Appendiks A-1 til A-3, A-5, A-7 til A-11 (unntatt beskrivelsene av Verilog-kode) I tillegg er øvingene og forelesningene pensum.
Læringsaktiviteter i emnet	Forelesninger, obligatoriske øvinger, og selvstudium.
Eventuelle formelle krav til besvarelsen	Ingen.
Hvordan de ulike oppgavene i eksamenssettet er vektlagt	Det gis inntil 100 poeng på denne eksamenen. Poengfordeling er mellom oppgavene er definert i Inspira og gjengitt under.

Versjon 1, sist oppdatert 12. desember 2025.

Endringslogg:

- V1: Første versjon.

Karakterskala som er benyttet:

Symbol	Betegnelse	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende (89 – 100 poeng)	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god (77 – 88 poeng)	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God (65 – 76 poeng)	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god (53 – 64 poeng)	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig (41 – 52 poeng)	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått (0 – 40 poeng)	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

1 Instruksjonssett

Instruksjon	Opcode	Funct3	Funct7
add	0110011	000	0000000
lw	0000011	010	—
sll	0110011	001	0000000
xor	0110011	100	0000000
andi	0010011	111	—
sw	0100011	010	—
slt	0110011	010	0000000
sra	0110011	101	0100000
sub	0110011	000	0110000
addi	0010011	000	—

Faglærers anmerkning: På oppgave 1.1, 1.2, og 1.3 er det fort gjort å legge inn verdier som Inspira ikke kjenner igjen, og det må vi korrigere for når vi retter.

I denne oppgaven gir vi 1 poeng for hvert riktige svar. Feil svar/ubesvart gir 0 poeng.

Oppgave 1.1 Angi maskinkode for instruksjonen `slt x10, x15, x20`. (6p)

Svar:

- opcode: 0110011
- rs1: 01111
- rs2: 10100
- rd: 01010
- func3: 010
- func7: 0000000

Oppgave 1.2 Angi maskinkode for instruksjonen `andi x5, x4, 0x7fb` (5p)

Svar:

- opcode: 0010011
- rs1: 00100
- rd: 00101
- imm: 0111 1111 1011
- func3: 111

Her må man konvertere fra heksadesimal til binær. `0x7` er 7 i desimal og `0111` i binær, `0xf` er 15 i desimal og `1111` i binær, mens `0xb` er 11 i desimal og `1011` i binær. Hver heksadesimale verdi representerer 4 bit, og vi har dermed regnet ut alle de 12 bitene vi trenger til immediate-verdien.

Oppgave 1.3 Angi maskinkode for instruksjonen `sw x30, -16(x14)` (5p)

Svar:

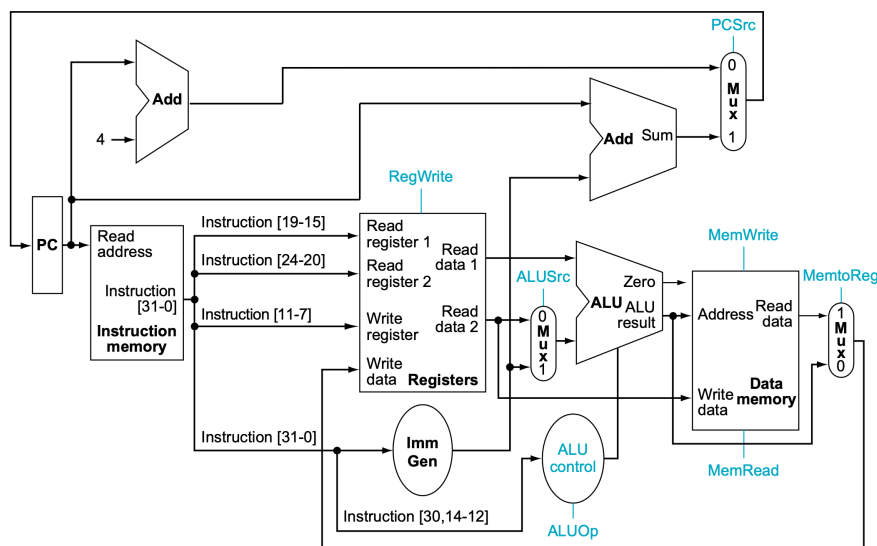
- opcode: 0100011
- rs1: 01110
- rs2: 11110
- imm: 1111 1111 0000
- func3: 010

Her må vi konvertere -16 til en binær verdi med 12 bit på 2's komplement form. Det enkleste er starte med at det positive tallet 16 som er `0000 0001 0000` når vi representerer det som et 12-bit binærtall. For å finne -16, tar inverterer vi alle bitene og legger til 1, altså `1111 1110 1111 + 1` som gir `1111 1111 0000`. Her kan det være lurt å kontrollregne: $-2^{11} + 2^{10} + 2^9 + 2^8 + 2^7 + 2^6 + 2^5 + 2^4 = -2048 + 1024 + 512 + 256 + 128 + 64 + 32 + 16 = -16$.

Totalt blir det gitt inntil 16 poeng på oppgave 1.

2 Enkeltsykelprosessor

Faglærers anmerkning: I denne og påfølgende seksjoner vurderer vi rett svar og rett fremgangsmåte hver for seg. For eksempel vurderer vi rett svar i oppgave 2.1 og rett fremgangsmåte i oppgave 2.2. Det er dermed mulig å få full uttelling på oppgave 2.2 selv om tallene man kommer frem til er feil hvis fremgangsmåten er korrekt.

Denne seksjonen omhandler prosessoren vist over. Du må bruke “don’t care” (X) når du kan. I oppgavene som er automatisk rettet, gir vi 0,5 poeng for riktige svar og -0,25 poeng for feil svar. Ubesvarte oppgaver gir 0 poeng.

Faglærers anmerkning: Merk at Inspira i skrivende stund også gir minuspoeng for ubesvarte oppgaver. Hvis dette problemet vedvarer, vil den automatisk utregnede poengsummen i noen tilfeller bli feil. Vi dermed sjekke disse manuelt og om nødvendig overstyre når vi retter. Dette gjelder denne oppgaven og alle påfølgende oppgaver der det gis minuspoeng.

Oppgave 2.1 Prosessoren skal utføre instruksjonen `slt`. Hvilke verdier skal kontrollsignalene under ha? (3p)

Svar:

- RegWrite: 1
- ALUSrc: 0
- PCSrc: 0
- MemWrite: 0
- MemRead: 0
- MemtoReg: 0

Oppgave 2.2 Forklar hvordan kontrollsignalene du oppga i oppgave 2.1 gjør at `slt`-instruksjonen utføres korrekt. (5p)

Svar: `slt` (“set if less than”) er en R-type instruksjon, og begge registerverdiene brukes dermed i ALUen ($ALUSrc = 0$). Den påvirker ikke kontrollflyt ($PCSrc = 0$) og hverken skriver eller leser fra minnet ($MemWrite = 0$ og $MemRead = 0$). Utverdien fra ALU må sendes videre til registerfila, og dette får vi til med å sette $MemtoReg = 0$. Vi skal også oppdatere verdien i registerfila, og dette får vi til ved å sette $RegWrite = 1$.

Oppgave 2.3 Prosessoren skal utføre instruksjonen `sb`. Hvilke verdier skal kontrollsignalene under ha? (3p)

Svar:

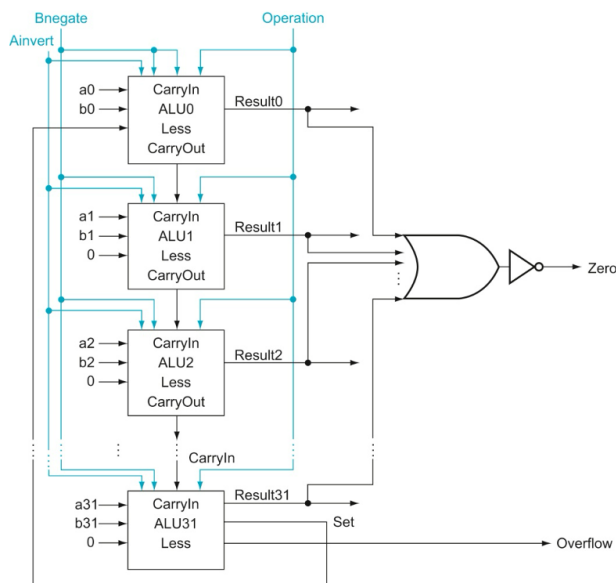
- RegWrite: 0
- ALUSrc: 1
- PCSrc: 0
- MemWrite: 1
- MemRead: 0
- MemtoReg: X

Oppgave 2.4 Forklar hvordan kontrollsignalene du oppga i oppgave 2.3 gjør at `sb`-instruksjonen utføres korrekt. (5p)

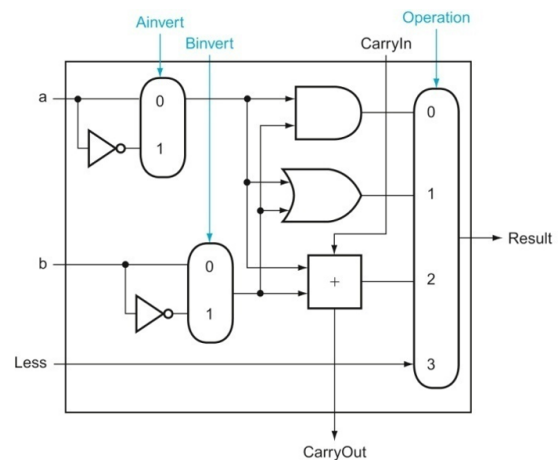
Svar: `sb` (“store byte”) er en S-type instruksjon. Her brukes ALUen til å regne ut minneadressen ved å legge verdien lest fra `rs1`-feltet i instruksjonen til immediate-verdien i instruksjonen. Dermed må $ALUSrc$ settes til 1. Vi skal skrive til minnet ($MemWrite = 1$), men ikke lese fra minnet ($MemRead = 0$). Vi skal ikke skrive til registerfila ($RegWrite = 0$), og dermed bryr vi oss ikke om hva som ligger på inngangen til registerfila ($MemtoReg = X$). Instruksjonen påvirker ikke kontrollflyt og $PCSrc$ settes dermed til 0.

Totalt blir det gitt inntil 16 poeng på oppgave 2.

3 Aritmetisk-logisk enhet

32-bit ALU

1-bit ALU

Denne oppgaven omhandler den 32-bit brede aritmetisk-logiske enheten (ALUen) vist over (til venstre) som igjen er bygget opp av 1-bit ALUene vist over til høyre. ALU31 inneholder også logikk for å detektere overflyt, men dette er ikke vist i figuren til høyre.

Oppgave 3.1 ALUen skal utføre operasjonen $a - b$. Angi korrekte kontrollsignaler. (3p)

Angi signalverdier i binær med rett antall bit. Vi gir 1 poeng for riktige svar og -0,25 poeng for feil svar. Ubesvarte oppgaver gir 0 poeng.

Svar:

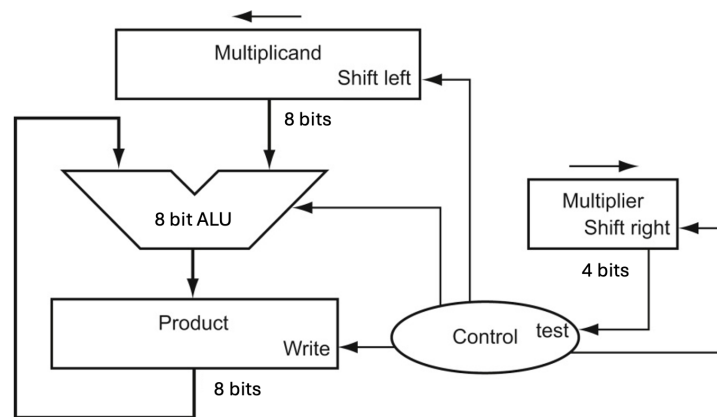
- Bnegate: 1
- Ainvert: 0
- Operation: 10

Oppgave 3.2 Forklar hvordan kontrollsignalene du har oppgitt i oppgave 3.1 fører til at operasjonen $a - b$ utføres. (4p)

Svar: Vi realiserer subtraksjon gjennom å representere b på 2's komplement form og så utføre $a + b$. For å få til dette må vi invertere alle bitene i b og legge til en, og det får vi til gjennom å sette Bnegate = 1. Vi vil ikke endre på a (Ainvert = 0), og så velger vi utgangen fra addisjonsenheten ved å sette Operation til 10.

Totalt blir det gitt inntil 7 poeng på oppgave 3.

4 Multiplikator

Denne seksjonen omhandler multiplikatoren over.

Oppgave 4.1 Multiplikatoren skal gange de binære tallene 1010 og 1001 med hverandre, altså utføre operasjonen 1010×1001 . Angi verdien som Product-registeret inneholder etter hver iterasjon. (4p)

Angi registerverdiene i binær med rett antall bit. Vi gir 1 poeng for hvert riktige svar. Feil svar/ubesvart gir 0 poeng.

Svar: Denne oppgaven er automatisk rettet. Se oppgave 4.2 for utledning.

Faglærers anmerkning: Her kan man i prinsippet bytte rekkefølgen på faktorene og få andre registerverdier. Det er strengt tatt feil, men vi skal ikke trekke for at man blander multiplikand og multiplikator hvis det er den eneste feilen. Dermed må vi ta høyde for dette når vi retter.

Oppgave 4.2 Forklar hvordan du kom frem til svaret i oppgave 4.1. (4p)

Svar: Oppgaven er å regne ut $10 \times 9 = 90$.

Multiplikatoren utfører multiplikasjon omtrent slik som vi gjør den på papir:

$$\begin{array}{r}
 \text{(i)} \quad \begin{array}{r}
 1010 \\
 \times 1001 \\
 \hline
 00001010 \\
 00000000 \\
 00000000 \\
 00000000 \\
 \hline
 \end{array} \\
 \text{(ii)} \quad + \begin{array}{r}
 01010000 \\
 \hline
 01011010
 \end{array}
 \end{array}$$

Den eneste forskjellen er at multiplikatoren akkumulerer fortløpende i Product-registeret mens vi i eksemplet over summerer alle delverdiene til slutt. Dermed blir verdiene i Product-registeret:

- Initialverdi i Product: 0000 0000.
- Verdien i Product etter første iterasjon: $0000\ 0000 + 0000\ 1010 = 0000\ 1010$; se linje (i) i utregningen.
- Verdien i Product etter andre iterasjon: $0000\ 1010 + 0000\ 0000 = 0000\ 1010$.
- Verdien i Product etter tredje iterasjon: $0000\ 1010 + 0000\ 0000 = 0000\ 1010$.
- Verdien i Product etter fjerde iterasjon: $0000\ 1010 + 0101\ 0000 = 0101\ 1010$; se linje (ii) i utregningen.

Igjen kan det lønne seg å kontrollregne: $0101\ 1010 = 2^6 + 2^4 + 2^3 + 2^1 = 64 + 16 + 8 + 2 = 90$

Totalt blir det gitt inntil 8 poeng på oppgave 4.

5 Flyttall

31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
s		exponent								fraction																					
1 bit		8 bits								23 bits																					

$$(-1)^s \cdot (1 + \text{Fraction}) \cdot 2^{(\text{Exponent} - 127)}$$

Denne seksjonen omhandler flyttall som følger formatet definert over.

Oppgave 5.1 Hvilket desimaltall representerer flyttallet 0x40980000? Feil svar/ubesvart gir 0 poeng. (2p)

Svar: Denne oppgaven er automatisk rettet. Se oppgaven under for utledning.

Faglærers anmerkning: Her må vi igjen passe på at Inspira ikke trekker poeng på grunn av måten svaret er oppgitt på. Det har videre kommet meldinger om at Inspira ikke alltid lykkes med å lagre tallet som skrives inn. Hvis kandidaten har oppgitt rett tallsvar på oppgave 5.2, skal det dermed gis 2 poeng på denne oppgaven også.

Oppgave 5.2 Forklar hvordan du kom frem til svaret i oppgave 5.1. (6p)

Svar: Vi begynner med å oversette hvert siffer i det heksadesimale tallet til binær: 0x4 gir 0100, 0x0 gir 0000, 0x9 gir 1001 og 0x8 gir 1000. Så fyller vi ut flyttallsformatet:

sign	exponent	fraction
31	30	23
0	100 0000 1	001 1000 0000 0000 0000 0000

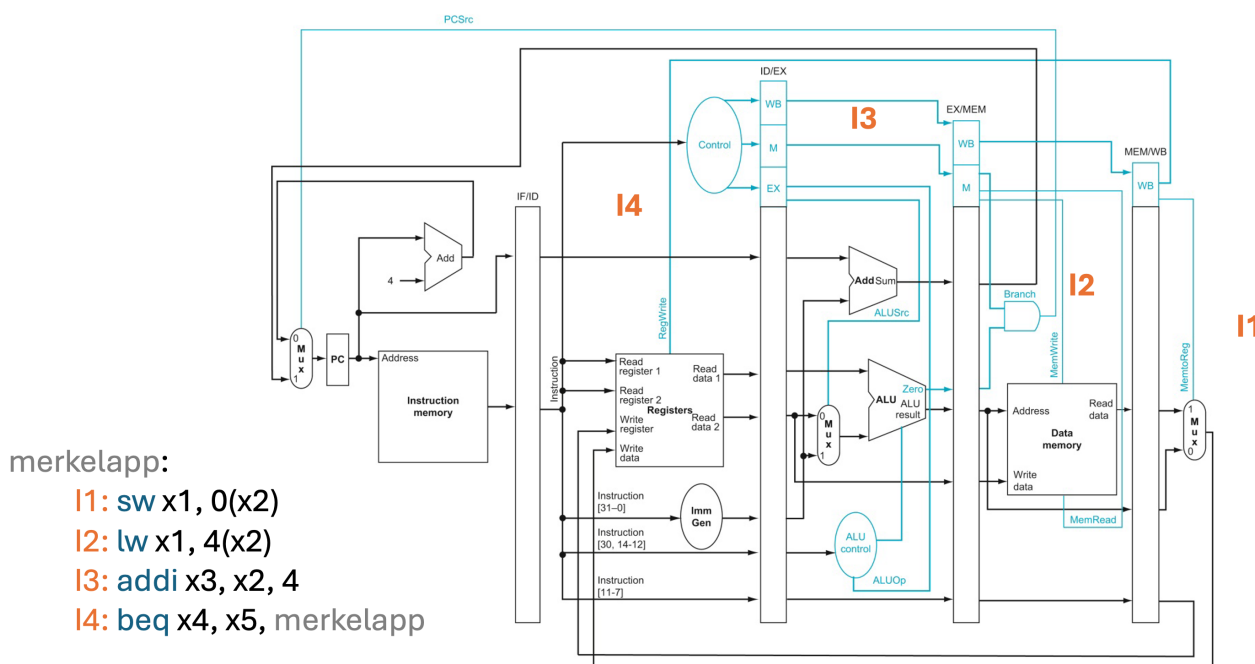
Med dette på plass, bruker vi den oppgitte formelen til å finne verdien:

- Siden s er 0, vet vi at tallet er positivt; $(-1)^0 = 1$.
- exponent er 129 ($2^8 + 2^0$), og dette betyr at vi må gange med $2^{129-127} = 2^2 = 4$.
- fraction er $2^{-3} + 2^{-4} = \frac{1}{2^3} + \frac{1}{2^4} = 0,125 + 0,0625 = 0,1875$.

Verdien er altså 4,75 fordi $1 \times (1 + 0,1875) \times 4 = 4,75$.

Totalt blir det gitt inntil 8 poeng på oppgave 5.

6 Samlebåndsprosessor

Oppgave 6.1 Figuren over viser en spesifikk klokkesykel i utføringen av et program på en samlebåndsprosessor. Hva er verdiene til følgende kontrollsignaler i denne klokkesykelen? (5p)

Du må bruke “don’t care” (X) når du kan. Vi gir 0,5 poeng for riktige svar og -0,25 poeng for feil svar. Ubesvarte oppgaver gir 0 poeng.

Svar:

- ID/EX ALUSrc = 1
- ID/EX MemWrite = 0

- ID/EX MemRead = 0
- ID/EX RegWrite = 1
- EX/MEM MemWrite = 0
- EX/MEM MemRead = 1
- EX/MEM RegWrite = 1
- EX/MEM MemtoReg = 1
- MEM/WB RegWrite = 0
- MEM/WB MemtoReg = X

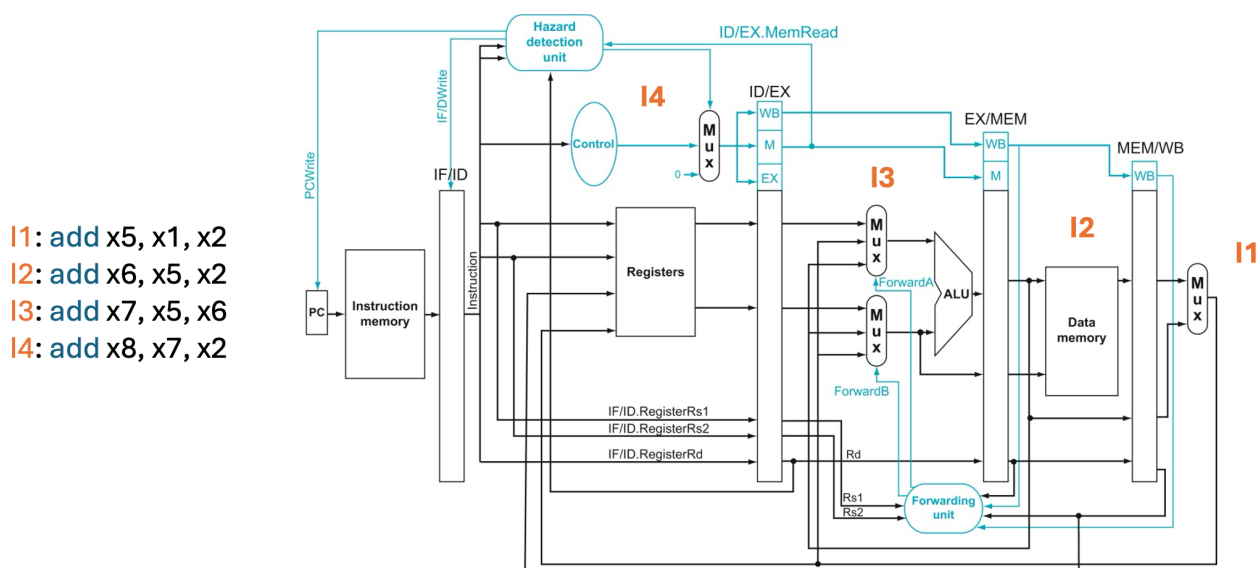
Faglærers anmerkning: Her er det en viss fare å bomme med en klokkesykel men ellers tenke rett. I dette tilfellet gir vi inntil 3 poeng på denne oppgaven, forutsatt at forklaringen i oppgave 6.2 klart viser at kandidaten har forstått hvordan maskinen virker.

Oppgave 6.2 Hvordan sørger kontrollsignalene for at programmet i oppgave 6.1 utføres korrekt? Forklaringen skal dekke alle kontrollsignaler unntatt ALUOp for instruksjonene I1, I2, og I3. (6p)

Svar: Instruksjon I1 er en sw-instruksjon, og denne skal ikke gjøre noe i WB-steget. Dette oppnår vi med å sette RegWrite til 0, og da skal vi også sette MemtoReg til X (“don’t care”).

Instruksjon I2 er en lw-instruksjon, og den er i MEM-steget i denne klokkesykel. Den skal dermed lese fra minnet (MemRead = 1) i denne klokkesykel, men ikke skrive til minnet (MemWrite = 0) eller påvirke kontrollflyt (Branch = 0). Den må også ta med seg kontrollsignalene MemtoReg = 1 og RegWrite = 1 videre slik at verdien den har lest fra minnet blir skrevet til registerfila når den når WB i neste klokkesykel.

Instruksjon I3 er en addi-instruksjon som er i EX-steget i denne klokkesykel. Den legger sammen verdien i x2 med immediate-verdien 4 som vi gjør tilgjengelig for ALUen ved å sette ALUSrc = 1. I3 skal ikke gjøre noe når den kommer til MEM-steget (Branch = 0, MemRead = 0, og MemWrite = 0), men den skal skrive verdien den regnet ut i EX-steget til registerfila når den kommer til WB-steget (MemtoReg = 0 og RegWrite = 1). Merk at oppgaven ikke spør om ALUOp.

Oppgave 6.3 Figuren over viser en ny klokkesykel for et annet program på en annen prosessor. Hvordan sørger prosessoren for at instruksjon I3 utføres korrekt? (5p)

Svar: Utfordringen er at instruksjon I3 er i EX-steget i denne klokkesykel, men den har lest foreldede verdier for x5 — fordi den skrives av instruksjon I1 som kun har kommet til WB — og x6 — som skrives av instruksjon I2 som er i MEM-steget. Dette løses av videresendingsenheten (“forwarding unit”). Mer spesifikt sammenlikner den registeradressene som I1 har lest fra med registeradressene som skrives i MEM og WB. Da oppdager den at verdien I1 har produsert for x5 skal erstatte den øverste ALU operanden, og dette oppnås gjennom å sette ForwardA-signalet slik at denne verdien velges. Tilsvarende bruker den ForwardB-signalet til å videresende I2’s x6 verdi fra MEM-steget til ALUens nederste inngang.

Totalt blir det gitt inntil 16 poeng på oppgave 6.

8 Prosessorer med høyere ytelse og parallelle datamaskiner

Oppgave 8.1 Hva gjør “register renaming” og hvorfor brukes denne teknikken i prosessorer med høy ytelse? (4p)

Svar: “Register renaming” fjerner WAR-farer (“Write After Read”) og WAW-farer (“Write After Write”) gjennom å tilordne et nytt destinasjonsregister til hver instruksjon. For å kunne få til dette, må maskinen ha (langt) flere fysiske registre enn arkitekturregistre. “Register renaming” er nyttig fordi de senere stegene i samlebåndet da kun trenger å ta hensyn til RAW-farer (“Read After Write”). RAW-farer oppstår når en instruksjon produserer data som en annen instruksjon bruker, og derfor må RAW-farer alltid håndteres.

Faglærers anmerkning: Her gir vi inntil 2 poeng for en god faglig beskrivelse av hvordan “register renaming” fungerer og inntil 2 poeng for en godt faglig begrunnet forklaring av hvorfor den brukes.

Oppgave 8.2 Hva er den viktigste forskjellen på en SISD og en SIMD maskin? Nevn en fordel og en utfordring med SIMD-maskiner. (6p)

Svar: Denne oppgaven omhandler Flynns taksonomi der SISD står for “Single Instruction Single Data” og SIMD for “Single Instruction Multiple Data.” Den viktigste forskjellen er dermed at en SISD-maskin utfører én operasjon på ett dataelement, mens en SIMD-maskin utfører én operasjon på flere dataelementer.

En fordel med en SIMD-maskin kontra en SISD-maskin er at man amortiserer kostnaden ved å hente og dekode en instruksjon over flere dataelementer og dermed oppnår høyere effektivitet.

En utfordring med en SIMD-maskiner er å håndtere forgreiningsinstruksjoner. Anta at en SIMD-maskin opererer på fire dataelementer av gangen, altså d_0 , d_1 , d_2 , og d_3 , og at operasjonen som skal utføres krever at det legges til 1 på d_0 og d_1 og at det trekkes fra en på d_2 og d_3 . I så fall vil maskinen typisk først utføre $d_0 + 1$ og $d_1 + 1$ mens den sørger for at d_2 og d_3 forblir uendret (maskering). Dernest utføres $d_2 - 1$ og $d_3 - 1$ mens d_0 og d_1 holdes uendret.

Faglærers anmerkning: Her gir vi uttelling for alle svar som er godt faglig begrunnet, men alle momenter i spørsmålet må besvares. Det vil si at vi gir inntil 2 poeng for å oppgi en forskjell, inntil 2 poeng for å oppgi en fordel, og inntil 2 poeng for en å oppgi en utfordring.

Totalt blir det gitt inntil 10 poeng på oppgave 8.